

ROSINGIANA

AF

ROBERT NEIENDAM

Der stod Blæst om et Drengbarns Fødsel den 20. Februar 1756 oppe paa Roswold Trangen ved Løksviken i Norge. En Husmand kom til Stedets Præst og fortalte, at en Kvinde, som i nogen Tid havde boet i hans Hus, samme Dags Morgen havde født en Søn, som hun snarest ønskede døbt. Husmanden vidste intet om hendes Hjemsted eller hvem Barnets Fader var, ja, han kendte end ikke hendes Navn. Pastor Bernhoft gav straks Klokkeren Ordre til at begive sig til Husmandens Hjem for i Overværelse af Menighedens Medhjælpere at udspørge hende. Det skete omgaaende. Hun opgav at hedde ANE NIELSDATTER MUNCH, men hun havde hverken Attest eller Skudsmaal. Hun boede ellers hos sin Moder og var ugift. Barnefaderen var, sagde hun, Kapellan MICHEL TØRGERSEN (TØRRISSEN) ROSING hos Sognepræsten i Rødøens Præstegæld i Nordland. Hun selv var fra Domkirkens Sogn, hvis residerende Kapellan, M. F. BANG, var hendes Præst. Naar hun blev rask, vilde hun tage tilbage til Moderens Hjem i „Anders Povelsens Hus ved Hospitalet i Trondheim“.

Da Barnet blev døbt i Løksviks Kirke, gentog hun „lydelig“, at Faderen var Kapellan Rosing til Rødøen. Saa fik hun Attest for Absolution og Altergang. Og saa løb Rygtet om Præsten. Men da han erfarede Beskyldningen, protesterede han og forlangte Pigen indkaldt for en Sakristiret i Domkirken. Den nedsattes 30. August 1757 og bestod af Stiftprovst JACOB THODE, Kapellan BANG samt Købmændene OTTO BEYER og LORENTZ L. BIE. Efter en alvorlig Formaning blev hun spurgt, om det var sandt, hvad hun havde sagt i Løksviks Kirke, at Pastor Michel Rosing var Barnets Fader. Nu svarede hun Nej. Hvem var det da? Skomagervend TORSTEN MORTENSEN, som arbejdede paa egen Haand og nu var rejst til Kjøbenhavn. Hvorfor havde hun da udlagt Hr. Rosing? – Af Hævngherrighed, fordi hun havde ventet, at han vilde gifte sig med hende. Forøvrigt tilstod hun, at

hendes Slægt og Søstre havde foreholdt hende, at hun ikke talte sandt, naar hun opgav Præsten. Saa vidt Kirkebøgerne fra Leksvik og Domsognet i Trondheim.¹

Var Scenen i Domkirken en Skinret for at redde Præstens Kjole og Krave? Var han Fader til Barnet? Det lader sig ikke afgøre med arkivalisk Sikkerhed, men de indre Kriterier peger mod ham. Senere vedblev Moderen at angive Præsten, og da Sønnen var blevet en navnkundig Kunstner, bragte han hendes Udsagn videre, hvorved det fastsloges i teaterhistoriske Bøger og Leksika. At der nogensinde kom et Forhold i Stand mellem Fader og Søn, er ikke sandsynligt. Pastor Rosing giftede sig og avancerede til Sognepræst for Hammerfest, hvor han døde 1779, 52 Aar gammel. Michael Rosing var da en for sin Skønhed og Sangstemme beundret kgl. Skuespiller i Kjøbenhavn. Hans Karrière var enestaaende, navnlig da han talte Norsk. Trods den store Afstand mellem Hammerfest og den danske Hovedstad har Pastor Rosing næppe kunnet undgaa at erfare noget om Michael Rosings ualmindelige Livsbane og Gerning ved det Komodiehus, som ogsaa eksisterede, da han selv studerede ved Universitetet.

Sin Moder omtalte Rosing altid med Kærlighed og Veneration. Da han var fem Aar, giftede hun sig med Brugshaver JOHAN MØLMAN, som var Partecipant i Røraas Kobberværk. Han optog Drengen i sit Hjem og støttede ham, da han blev Discipel i Trondheims Latinskole. Mange Forfattere har derfor ment, at Rosing var født enten i Trondheim eller paa Røraas; selv hans intime Ven, K. L. RAHBEK, vidste ikke bedre, og hans Elev, ADAM OEHLENSCHLÄGER, skrev:

„Fra den sørgelige Grube,
som udvender sorten Strube,
Røraas, af Dit Kobberfjeld,
mellem stærke Kildevæld –
ilte Barnet for at skue
Trondheims gamle Kirkebue.
Tidlig fængsled Skønheds Baand
Rosings unge Kunstneraad.“²

Moderen døde 1772, da han var 16 Aar, men Konrektor NIELS TRESCHOW, den senere Statsraad, tog sig af ham i hans sidste Skoleaar, og Stiffaderen saa ham 1775 blive Student; han døde først 1783, da Rosing forlængst var gift og hjemfaren i Kjøbenhavn.

¹ Jeg takker Hr. Ingv. Grande, Trondheim, og Statsarkivet smst. for Afskrifterne.

² Trykt første Gang i „Dagen“, 1818, Nr. 247.

Skuespilkunstens flygtige Natur er Skyld i, at Michael Rosings Navn ikke nævnes, naar det gøres op, hvilke Personligheder Danmark skylder Norge. Vi er fælles om ham som om Holberg, Wessel og de norskfødte Helte, der bar Sejren hjem i vore Krige. Tiden er gaaet hen over hans Navn som Vebenden over en Gravsten, men fjernes Løvet, vil man se, at han er et af de dybe, stille Forbundsmærker mellem Norsk og Dansk – vel værd at mindes i den skandinaviske Samfølelses Tid. Men det er ikke Hensigten her at give en Skildring af hans Udvikling som Menneske og Kunstner; en saadan findes bl. a. St. i Bogen „Omkring Teatret“ (Kbhvn. 1919), til hvilken de her meddelte Oplysninger er et Supplement. Frederik Schyberg har i Indledningen til sin Udgave af Rosings Dagbog under Udenlandsfærden i 1788 „Den store Teaterrejse“ (Kbhvn. 1943) benyttet nogle Familiemeddelelser, som er givet af Andr. Dolleris i Skriftet om Sorødigteren MICHAEL ROSING (Kbhvn. 1923), Skuespillerens Sønnesøn, men Schyberg angiver forøvrigt ikke sin Kilde. Derimod anvender han Oplysningerne psykologisk. Den uhyggelige Scene i Trondheims Domkirke er for Schyberg „Hemmeligheden i Rosings Liv“, hans „Pæl i Kødet“, der betingede hans stærke Sædelighedskrav, hans Had til løse Forbindelser, og han lader ham i sit borgerlige Familieliv danne en Modvægt hertil. Man kunde ogsaa sige, at Omstændighederne ved hans Fødsel og Daab blev en Kilde til hans Kunst og bidrog til det Tungsind, der var i hans Væsen, og som genfandtes hos hans Børnebørn, de to Fætre, som fik hans Fornavn, Digteren MICHAEL ROSING og kgl. Skuespiller MICHAEL WIEHE. Et tredie Barnebarn, Fabrikant MICHAEL DREWSEN, Silkeborgs Grundlægger, var derimod af en anden Støbning, en udpræget praktisk Natur. Han slægtede sit fædrene Ophav paa.

Det fremgaar af nogle Familiepapirer, som er kommet i Teatermuseets Besiddelse, at den talentfulde Skuespillerinde, som blev Rosings trofaste Hustru gennem 40 Aar, var *halvnorsk*. Hendes Fader, Murer HERMAN OLSEN (død 1777, 60 Aar gammel) stammede fra Gudbrandsdalen, men da han var kommet til Skade under Udøvelsen af sin Profession, blev han Vægter i Kjøbenhavn. Forholdene i Hjemmet var meget trange, og Datteren JOHANNE CATHRINE maatte som lille Pige ud at tjene hos en Detailhandlerske i en Kælder i Lille Kongensgade, hvor hun gjorde groft Arbejde, fejede Gade, huggede Rendestenen op om Vinteren og lignende. Kælderkonen var en skikkelig Madam, og da hun en Dag saa, at den Lille rystede af Kulde, sagde hun, at hun havde læst i „Adresseavisen“, at nogle unge, pæne

Piger med et anstændigt Væsen kunde blive antaget ved Balletten. „Du skulde prøve, for Du har smaa Hænder og Fødder og er godt skabt.“ Da Forsøget lykkedes, forærede Kælderkonen hende et Spejl, som Johanne Cathrine benyttede paa Teatret i henved 55 Aar. Snart gled hun som Aspirant over i Skuespillet, hvor der var Brug for hendes Sangstemme, men Hofteatrets Direktør, Grev ENEVOLD BRANDT, mente dog, at hun var altfor blond, og sin Debut fik hun først i 1773 efter hans og Grev Struensees Fald. Jomfruelig Renhed interesserede ikke de to Libertinere. Hun blev Werther-Tidens følsomme Skuespillerinde, om hvem THORVALDSEN paa sine gamle Dage sagde til en af hendes Døtre: „Deres Mor har kostet mig mange Tremarker! Det var Parterrebilletternes Pris dengang. Men jeg fik ogsaa Lov til at tegne og modellere hende.“ Begge Arbejder eksisterer endnu. Det ene, et Relief, besidder den næsten statuariske Værdighed, hvormed hun imponerede som Niels Ebbesens Hustru i Sanders Skuespil, et Idealbillede af Nationalheltens retskafne Frue. Den Rolle blev et Paradigma for hendes Kunst. Lunets underfundige Spil var ikke hendes Omraade. Med Hjertets Dannelse dækkede hun over sin mangelfulde intellektuelle Udvikling; hun lærte aldrig at stave det Sprog, som lød ømt og smukt fra hendes Læber. Den Renhed og Moderlighed, der var i hendes Væsen, betingede hendes Fremgang, ogsaa fordi disse Egenskaber dannede en Modsætning til andre Skuespillerinders Præg af løsagtig Livsførelse. Over Johanne Cathrines Personlighed var der noget bestandigt, det evigt kvindelige, som Søren Kierkegaard siden priste hos hendes bedste Elev, ANNA NIELSEN. K. L. Rahbek beundrede hende med „Drivhusvarme“; hun var hans „Kunstnerinde-, Menneske-, Hustru- og Moder-Ideal“.¹ men han var en besværlig Husven, der ligesom levede paa Kunstnerparrets Originalitet og plagede dem med sin Lyst til at spille Komædie, hvortil Guderne havde nægtet den lærde Mand Evnen. Hans højstemte Ros fremkaldte Antikritik, f. Eks. da den strenge Kritiker ROSENSTAND-GOISKE skrev, at Madame Rosing slet ikke kunde udtrykke „Kærligheds Lidenskab“.² Denne Dom er ofte blevet citeret og misforstaaet. Hendes Lidenskab var ikke af den Art, der „fejer Scenegulvet“, men en dyb menneskelig Følsomhed, en naturbestemt Situationsfølelse, hvorved hun kunde leve i sine Roller og hjælpe sin Mand, naar han ikke kunde faa Bugt med en Replik. Hun kunde som ingen anden slaa Tonen an for ham.

¹ Mindeblomster paa Michael Rosings Grav, (1819), 26.

² P. Rosenstand-Goiske: Kritiske Efterretninger, (1939), 81.

Deres Ægteskab blev lykkeligt trods store Sorger. Hun fødte ham sytten Børn; to døde straks, andre gik bort, da de var smaa, men tolv var paa een Gang i Live, og otte overlevede Faderen. Teatrets jomfrueligste Skuespillerinde var med andre Ord konstant frugt-sommelig i en lang Aarrække. Men da Publikum i den lille Residensstad holdt af hende, vænnede man sig til hendes Tilstand. Da et af Børnebørnene engang spurgte hende, hvordan hun kunde optræde, naar hun bestandig skulde have et Barn, svarede hun: „Aah, det besørgede jeg helst om Sommeren, min Pige.“ Michael Rosing holdt Børnene borte fra Teatret; dog fik Brødrene Wiehes Moder, ANTONETTE LOUISE, Lov til at spille Barneroller, og hendes ældre Søster, EMILIE, blev kgl. Skuespillerinde. Hun havde arvet Faderens Aand og Nerve i Sproget, der var præget af hans norske Pronunciation, men hendes maskuline Ydre passede ikke til hendes kvindelige Følemaade; Rahbek taler om hendes „Smeddestemme“,¹ men, vidner Rosings Elev, PETER FOERSOM, hun formaaede dog at „kaste Gratiernes Slør over sit Mandsvæsen“. ² Hun kendte næppe de Grænser, Naturen havde sat for hendes Liv, og ved at gøre Forsøg paa at sprænge dem, sprængte hun sig selv. Julen 1811 var drøj for Forældrene at komme igennem; Michael Rosings Gigtskygdom havde gjort ham til Invalid, og den begavede Datter døde af „Slag“, en diskret Kirkebogsbetegnelse, som rummer mange Muligheder. Hun blev kun 28 Aar.

Den ældste af Sønnerne, MICHAEL JULIUS ROSING, f. 11. Juni 1786, efterlod nogle Optegnelser om sin Ungdom, skrevet omkring 1850. De skal meddeles her, fordi de kaster Strejflys over det Rosingske Hjem og dets Omgivelser. Han havde taget Forældrenes borgerlige Karaktertræk i Arv uden Tilsætning af kunstneriske Elementer. 1817-51 var han Stemplingsforvalter ved Kjøbenhavns Toldbod, først med Titlen Kammersekretær, senere Kammerraad. 1848 blev han Ridder af Dbg., og den 20. Decbr. 1854 døde han paa Ny Bakkehus paa Frederiksberg. Han var da Enkemand efter MARIE ANNE KLINGBERG, som døde 1835, 47 Aar gl. Hans eneste Arving, Datteren MARIANNE VILHELMINE (1824-96) var gift med Forlagsboghandler OTTO SCHWARTZ (1822-1902). Deres Søn var Borgmester og Byfoged i Skagen OTTO GEORG SCHWARTZ (1852-1915), Fader til Forfatteren, Redaktør WALTER SCHWARTZ (f. 1889).

¹ Oehlenschlägers Breve III, (1945), 223.

² Læsning for Yndere af Skuespilkunst, (1811-12).

I Optegnelserne nævner Kammerraad Rosing den norske Præst som sin Farfar, men om Moderens Familie „har der altid hvilet et Slør“. Grunden hertil omtaler han ikke, men den var uden Tvivl Fattigdommen i Barndomstiden og Ægteparrets Kvaler med Svogeren CHRISTIAN PEDERSEN LANGE, der endte i Møens Tugthus. Han var gift med Johanne Cathrines Søster og havde en kort Tid været Sanger ved Teatret. Til stor Gêne for Rosings lavede han Skandale, hvor han kunde, uforbederlig Drukkenbolt og Slagsbroder, som han var. H. Weitemeyer har i sine „Kulturskildringer fra København“ (1916, pag. 125 ff.) fortalt om hans pinlige Forhold. Rosings maatte, trods den store Børneflokk, i flere Aar optage en Søn af ham i Huset.

„Som to Aars Barn“, fortæller Kammerraad Rosing, „var jeg nær død af en langvarig Kighoste,¹ men Etatsraad AASKOV,² der var mine Forældres Læge, fik mig sendt til Frederiksborg Stutteri og udvirkede, at jeg visse Gange daglig erholdt Hoppemælk at drikke, og efter nogle Maaneders Forløb var jeg endelig helbredet. Men mine aandelige Evner udvikledes kun langsomt; jeg var ikke meget for at læse, derimod tegnede og skrev jeg gerne. Mine første Skrivelser saa den berømte Digter THOMAS THAARUP,³ Forfatteren til „Høstgildet“ m. m., hvem det morede at give sig af med Børn, da han selv ingen havde med sin lillebitte, snaksomme ikke smukke Kone. Han boede dengang i en simpel lille Gaard i Gothersgaden ligefor Kongens Have. Jeg erindrer, at jeg hver Formiddag kom til ham, og naar han ikke gnavede med sin Kone, men var i godt Humør, tegnede han mig Heste, som jeg skulde tegne efter hjemme.“

Sammen med sine ældre Søstre havde Rosing Privat-Informator i Hjemmet, men i 1796 kom han i Efterslægtsskolen, hvor han syntes, at Undervisningen var meget overfladisk. Lærerne passede ikke Timerne; én læste gerne Aviser i Stedet for at interessere sig for Eleverne, og Skolen gik meget tilbage i Inspektør BULLS Periode; ingen kunde lide ham. En Undtagelse dannede dog JENS WILKEN HORNE-MANN,⁴ hvis Foredrag blev holdt med Iver og Lyst. „De Dyr og Fugle,

¹ Forældrenes Angst for at miste Drengen fremgaar af „Den store Teaterrejse“, pag. 174 ff.

² URBAN BRUUN AASKOV, Admiralitetsfysikus, (1742–1806).

³ Forf., Teaterdirektør TH. THAARUP (1749–1821) var g. m. SOPHIE MAGDALENE LUND (1750–1819). Til Oplysning om T.s Stilling tjener, at Teaterdir. i 1819 skrev til Frederik VI: „Den Skjald, som D. M. selv allermaadigst har udmærket som Fædrelandets første ved at pryde hans Harpe med det første Dannebrogskors, der blev nogen dansk Digter til Del . . .“ (Kgl. Res. R. A.).

⁴ I. W. HORNE-MANN (1770–1841), den bekendte Botaniker, som H. C. Andersen hentyder til i „Den lille Idas Blomster“.

han skulde læse over, havde han Eksemplarer af fra Skolens Museum, og hver 14. Dag tog han os med derop og forklarede os, hvad vi havde læst. Det var noget nyt.“ Men især mindedes Rosing Professor DICHTMAN,¹ hvis historiske Forelæsninger kunde være højst interessante, hvis han var i taaleligt Humør, men kun sjældent benyttede han hele Timen. „Som oftest gik han mørk og taus op og ned indtil det sidste Kvarter af Timen; saa henkastede han enkelte Spørgsmaal til os, gav Karakterer efter Luner og iflæng og forlod os gnaven, vistnok fordi han var misfornøjet med sin egen uforsvarlige Færd. Manden var højst ulykkelig i sine huslige Forhold og trykket af Næringssorger. Var det derfor at undres over, at hans dybe Melankoli tilsidst forledte ham til selv at ende sit forfejlede Liv?

I Februar 1794 brændte Christiansborg. Vi kunde se dette mageløse, rædsomme Syn fra vore Vinduer, da Kronprinsensgade endnu ikke var bebygget.² Jeg har aldrig set en mere storslaet Ildebrand, ikke engang i 1807 under Bombardementet. I Juni 1795 brændte Kjøbenhavn, men vi var da alle paa Fredensborg. Jeg var tilfældigvis den første derude, der saa denne Brand og meldte den til Fader og gamle Skovrider Rosen.³ De vilde ikke tro, det var Ildebrand, jeg havde set, men paastod, man brændte Lyng et Sted, indtil jeg fik dem overtalt til at gaa op paa Asminderød Bakke, hvor de da snart overbeviste sig om Sandheden. Da Ilden viste sig stærkere om Aftenen silde, tog Fader samme Nat til Byen, og vi saa ham ikke i fem Dage – først da var Ilden slukket. Fader havde flyttet for sine Venner, og da vor Bolig var frelst, havde han overladt en brandlidt Familie, Procurator Severin,⁴ nogle af vore Værelser. Vi var glade ved at se Fader igen, og han havde meget at fortælle os, blandt andet, at Nørrefælled saa ud som en stor Lejr, da Fattige og Brandlidte i Tusindtal boede der i Telte, som Kronprinsen havde givet dem fra Arsenalet. Han fortalte ogsaa, at Ilden begyndte paa Gammelholm, og at Vinden bar Gløder op i Nikolaj Taarn og tændte dette, hvorefter snart hele Kvarteret var i Lue fra Holmens Kanal til Østergade. Derefter gik Vinden østlig og førte Ilden til Færgestrædet og Højbrostrædet, Gl. Strand, Læderstrædet, Vimmelskaftets søndre Side og lige ned til Vesterport. Paa ny Torv brændte Raadhuset og alt til Vartou Kirke, Halmtorvet og ned til Frederiksberggadens søndre Side.

¹ CARL FREDERIK DICHTMAN (1763–1806), Sprogfilosof, Oehlsenschlägers Historielærer, g. m. MARIE OTTILIE CONRADI (1768–1834).

² Rosings boede da i Pilestræde Nr. 11.

³ DAVID ROSEN (1741–1805), kgl. Skovrider.

⁴ ADAM GOTTLÖB SEVERIN, d. 1803.

I Novbr. 1797 døde mine tre yngste Søstre PAULINE, LYNA og LUDOVICA i Løbet af otte Dage af de sorte Børnekopper. Aaret efter, i Novbr. 1798, blev min ældste, højtelskede Søster JOHANNE OPHELIA gift med JOHAN CHRISTIAN DREWSSEN paa Strandmøllen. Jeg undlader vidtløftigt at udbrede mig om dette ulykkeligste af alle Ægteskaber; men hvor Manden er Fritænker og ryggesløs i *højeste, dyriske Grad*, der maa en brav Kone omsider dø i Vanvid.¹

Min Fader var en meget entusiastisk Patriot. Da han d. 26. Marts 1801 om Aftenen kom hjem fra Klubben „Harmonien“, sagde han til mig: „Michael, Du møder i Morgen tidlig Kl. 5 i Dronningens Ridehus i Frederiksgade og melder Dig hos Kammerjunker Holstein² for at gøre Tjeneste ved et oprettet Jægerkorps.“ Jeg faldt i den største Forundring og troede, at det var Faders Spøg – skønt han spøjte sjældent med os Drengene. Men det var fuldt Alvor. Jeg sagde: „Jeg er jo kun en Dreng, gaar det an?“ Fader svarede: „Du kan jo skyde Bekkasiner, saa kan Du vel sagtens træffe en Engelskmand.“ Og saa blev jeg Livjæger, skønt endnu kun en ukonfirmeret Skoledreng paa 15 Aar! Korpset bestod af dannede og nette unge og ældre Mænd, og man havde vel lovet Fader, der havde mange Venner i Korpset, at tage sig af Drengen. Eksercits og Riffelskydning lærte jeg let og med Lyst. Jeg erindrer, at Greve PREBEN SCHACK³ og jeg var Korpsets yderste Rode paa venstre Fløj. Han var en meget smuk og yderst galant Mand, som man kunde lære fin Levemaade af, og han var den første Adelsmand, der ydede mig en i min beskedne Stilling velgørende Protektion.

Den 2. April 1801 Kl. 1 Eftermiddag marscherede Korpset til Amager. Da vi kom igennem Portavelinen, saa vi allerede Blokskibene „Prøvesten“ og „Wagrien“ saa gennemskudte langskibs, at man kunde se ind paa Dækkene. Siderne var bortskudte, men begge Skibene skøde dog endnu til det allersidste. Det var Heltene LASSEN og RIISBRIGH,⁴ der kommanderede paa disse Blokskibe.

¹ Fabrikant J. C. DREWSSEN (1777–1851) gaar i „Strandmøllen“ (Mem. og Breve, XXV, 1916), udenom en Skildring af sit Ægteskabs Forlis: „Den kaste den første Sten, som selv er ren“, skriver han. Hustruen (1778–1824), som JOHS. EWALD gav Navnet Ofelia, døde som sindssyg. Hun blev begravet paa Asminderød Kirkegaard.

² FREDERIK V. HOLSTEIN (1771–1853), Chef for Kongens Livjægerkorps, senere Teaterchef og Kammerherre.

³ Grev PREBEN SCHACK, d. 1814 som Deputeret.

⁴ Søofficererne LORENTZ LASSEN (1756–1837) og FREDERIK RIISBRIGH (1754–1835), begge berømmede for deres heltedige Færd under Slaget.

En Del af Korpset kom straks med til Strickers¹ Batteri, og derfra kunde vi rigtig se Slaget, der først ophørte Kl. 5 Eftermiddag, efterat Admiral Nelson havde forlangt Vaabenstilstand. Om Aftenen og Natten patrouillerede jeg mellem Strickers Batteri og Kastруп. Det var en skærende Østenvind, men den lange Vej og raske Gang holdt os varme, skønt vi ingen Kapper havde. Værre var det, da vi kom tilbage til Strickers Batteri, da de Telte, vi kunde krybe ind i, var meget tynde og endnu uden Halm. Vi frøs alle dygtigt og var glade, da vi igen skulde patrouillere. Næste Gang, vi skulde paa Strandvagt, havde vi for Kulde ingen Nød, thi Amagerpigerne laante os deres Skindpelse, der rigtignok tog sig komiske ud, men varmede os ypperligt.

Da jeg kom fra Vagt, var vi i Mellemtiden blevet indkvarteret i Sundbyvester hos en Bonde, hvis Navn jeg ikke husker. Man havde vist mig, som den yngste Jæger, den Omhu at indkvartere mig sammen med et af Korpsets herligste Medlemmer, en Kammerjunker hos Kronprinsesse Marie Sophie Frederikke ved Navn STEMANN.² Han var ca. 30 Aar og viste mig en Omhu, jeg aldrig vil glemme, ikke alene for mit Helbred, men ogsaa for nyttig Beskæftigelse med god Læsning og Skriveøvelser i Fransk, som han kunde meget godt. Jeg følte selv, at jeg ikke passede blandt de ældre, de rige og adelige. Penge havde jeg saa faa af som vel muligt; jeg opholdt mig derfor udenfor Tjenesten i mit Kvarter, medens de andre Jægere sværmede gemytligt baade Eftermiddag og langt ud paa Aftenen i Stjerne Kroen. Stemann roste mig derfor og fik Lyst til at arbejde med mig; han var heller ikke blandt dem, der fandt Militærlivet tiltrækkende. Desværre varede vort Samliv ikke længe; saa maatte vi atter til Byen.

Efter Hjemkomsten kom jeg igen i „Efterslægten“, og saa skulde jeg konfirmeres hos Provst Bloch³ ved Holmens Kirke. Kammerjunker Holstein bad Fader om at lade mig „staa“ i min Livjægeruniform, men jeg vilde hellere have en sort Klædning, da jeg jo slet ikke var militær. Men under en Spadseretur paa Volden sagde min Fader, at han det Aar havde saa mange pekuniære Sorger, at han behøvede denne Beparelse. Saa fik Holstein sin Vilje.

I Midten af Maj rejste Moder og Børn til Fredensborg. Fader kom først derud efter Terminen, hvilket var noget usædvanligt. In-

¹ E. H. STRICKER (1734–1814) var i 1801 Generalmajor.

² OTTO JOHAN STEMANN (1774–1805), Amtmand i Slesvig, Kammerherre.

³ JENS BLOCH (1760–1830), Holmens Provst, senere Biskop i Viborg.

formatoren hos Oberst Reckes¹ Børn læste med os den Sommer. Det var en Hr. SLETTING, en original, lunefuld Person, stundom meget godmodig, til andre Tider utaalelig sær og egensindig. Vi holdt ikke af ham, men det, han lærte os, beholdt vi.

Vinteren kom. Jeg gik ikke mere i Skole, men bad Fader om Informationer i Sprog. Jeg mærkede godt, han ikke havde Raad der-til. Endelig sagde han en Dag, at Skuespiller PETER FOERSOM² vilde læse Engelsk med mig to Gange om Ugen. Jeg begyndte i Oktober, men det gik kun daarligt med hans Undervisning. En kedsommelig Bog skulde jeg læse hos ham, og de lange moralske Prædikener kedede os begge lige meget. Ofte kom N. T. BRUUN eller Præsten ØLLGAARD³ og bad Foersom til Frokost, og saa løb han straks sin Vej, hvori jeg ikke kunde fortænke ham, thi han sultede som oftest i sit Hjem. Den øvrige Tid skulde jeg beskæftige mig selv og repeterede da det Lidet, jeg havde læst i Skolen.

Jeg skrev dengang ualmindeligt smukt. Fader forlangte nogle Prøveskrifter, og jeg gav ham det bedste, jeg kunde levere i danske, engelske og Fraktur-Forskrifter. Nogle Dage efter sagde han mig, at Etatsraad FRELSEN⁴ i General-Toldkammeret havde tilbudt ham en Volontørplads for mig i det københavnske Toldkontor. Jeg havde mere Lyst til at komme paa kgl. Agent DUNTZFELTS⁵ Kontor, hvilket var lovet Fader. Men Frelsen og Fader holdt den kongelige Embedsbane for mere sikker, og jeg tiltraadte da min Stilling d. 4. Marts 1802. Men jeg blev der kun ét Aar, fordi jeg fik Plads hos Kammerraad TOFT⁶ i det søndenfjeldske Toldkontor med 80 Rdlr. i aarlig Gage. Min Kontorchef var en meget streng og arbejdsom Mand, der selv daglig anvendte otte fulde Timer i Kontoret og naturligvis fordrede det samme af sit Personale. Imidlertid kom jeg meget godt ud af det med ham. Jeg var virkelig flittig og opmærksom paa alt, hvad jeg kunde lære noget af, og snart blev jeg Toft til Nytte ved hans betydelige Korrespondance, førte Journalen o. s. v. Dette gefaldt ham, især da jeg tillige kunde deltage i Revisionen de Dage, der ingen

¹ DIDRIK ADOLPH v. D. RECKE (1756–1816), Oberst, Landinspektør og Bestyrer af Brændetransporten paa Esrom Sø.

² PETER FOERSOM (1777–1817), Shakespeares Oversætter, var Elev af Michael Rosing.

³ N. T. BRUUN (1778–1823), Forfatter, Oversætter og N. E. ØLLGAARD (1775–1863), Provst, senere Biskop i Viborg, var Foersoms nære Venner.

⁴ G. F. FRELSEN (1744–1810), Deputeret.

⁵ WILLIAM DUNTZFELT (1762–1809), Storkøbmand; hans Firma gik 1831 fallit.

⁶ NIELS TOFT (1754–1829), Kommitteret, Etatsraad.

Post kom. Aaret efter fik jeg 100 Rdlr. i Gage, og i 1805 rykkede jeg op til 120 Rdlr., hvilket var den højeste Løn for Skriverne. Jeg var da 19 Aar. Tofts Paaskønnelse af min Flid viste sig paa flere Maader; saaledes gav han mig oftere, end jeg ønskede, Billet til „Harmonien“s brillante Baller; men især frapperedes jeg over hans Ytringer om mig overfor Kontorpersonalet engang i min Fraværelse. Kontoret havde faaet mange Penge fra forskellige Toldsteder, hvilke skulde fordeles og afleveres med skriftlige Anmeldelser og tilbørlige Beregninger for næste Dag at tilstilles Etatsraad STOUND.¹ Det var en Onsdag, og der blev spillet i „Borups Selskab“, hvor jeg dengang endnu kun var Tilskuere. Man opførte „Ulysses v. Itachia“, og Etatsraad SCHØNHEYDER² spillede Ulysses og Grosserer L. N. HVIDT³ Kilian, medens den rare Præst Mønster⁴ – siden Amtsprovst i Sorø – var den skønne Helene. Saadan Komedie havde jeg endnu aldrig set, og naturligvis vilde jeg nødigt renoncere herpaa. Jeg arbejdede da af al Kraft paa mine Beregninger, opsatte mine Breve, saa mange jeg kunde blive færdig med om Formiddagen, løb hjem og spiste i al Hast og tog straks fat igen paa Resten, saa jeg om Aftenen Kl. 6 $\frac{1}{2}$ kunde bringe Toft alle Beregninger og Breve til Approbation. Han saa lidt forundret paa mig, da jeg ytrede, at jeg vilde gaa, hvilket jeg ellers aldrig gjorde før Kl. 8. Saa løb jeg til „Borups Selskab“ og morede mig ganske fortræffeligt, dels over Nyheden ved at se slige Mænd befatte sig med Komodiespil, dels fordi flere af dem, især Hvidt, spillede ganske mesterligt.

En anden Gang, da jeg havde revideret et Toldregnskab, sagde Toft venligt til mig: „De har jo endnu slet ikke besøgt Deres Forældre i Fredensborg; tag De ud til dem en otte Dages Tid; jeg beder hilse Deres Fader.“ Klokkeren var ti, det var en Lørdag, men da KNUD HANSEN, Foged i Asminderød, først vilde køre Kl. ét, havde jeg ikke Taalmodighed til at blive saalænge. Jeg gav ham mit Tøj og begav mig straks paa Vejen, ledsaget af min tro Hund Mustapha. Det var saa hedt den Dag, at alle Vogne kørte meget langsomt. Udenfor Nørreallé kørte en Bonde for en gammel Artilleriofficer, der ikke bød mig Plads, og jeg anmodede da heller ikke herom, men fulgte ham Side om Side ligetil, hvor Vejen gaar til Fredensborg. Heden

¹ FREDERIK STOUND, Kommitteret i Generaltoldkammeret, d. 1823.

² J. F. G. SCHØNHEYDER (1773–1850), Rentekammerdirektør.

³ L. N. HVIDT (1777–1856), Finansmand, Minister, Oldefar til Forf., Teaterdirektør EINAR CHRISTIANSEN.

⁴ HANS PETER MØNSTER (1773–1830).

generte mig vel noget, men min Vej førte til det kære Hjem paa Friendensborg; jeg var ung og frisk, hvor skulde jeg da agte paa Besværligheder?

Samme Aar, i 1806, blev der i Oktbr. Maaned et Avancement i Kontoret, hvorved Kopistpladsen blev ledig. Kontorchef Toft sagde mig, at jeg straks skulde søge Posten, saa vilde han anbefale mig. Jeg fik da ogsaa Pladsen d. 6. Decbr., og fra den Dag regnes min Embedstid. Jeg har ikke glemt, hvor vakker Geheimeraad OVE MALLING¹ var mod mig, da jeg leverede ham min Ansøgning. Han var paa den Tid Vicepræsident i Kollegiet; der var ingen Præsident i de Aar i Toldetaten. Skönt det var første Gang, jeg var hos ham, og slet ikke kendte til ham, gav han sig Tid til at tale længe med mig. Jeg blev navnlig forundret over et Spørgsmaal, han gjorde mig, da han nøje havde læst min Ansøgning: „De har dog vel opsat Deres Ansøgning selv?“ – „Ja, Deres Ekscellence!“ – „Jeg skønner, De skriver med Lethed.“ Han gjorde mig endnu et Spørgsmaal, der, saa uforberedt som det kom, nær havde sat mig i stor Forlegenhed. Han spurgte: „Hvad har De læst af Litteratur udenfor Toldfaget?“ Det var just ikke store Ting, men da hans venlige Godmodighed havde fjernet al utidig Ængstelse, saa betænkte jeg mig lidt og svarede: „Af Bøger, der kan blive mig nyttige i min Stilling, har jeg læst Schlegel og Fr. Thaarups „Statistikken“, og saa har jeg gennemlæst det juridiske System med Kandidat CHRISTIE,² Schlegels og Nørregaards „Naturet“ og derved gjort mig bekendt med en Del Lovbud. Af den æstetiske Litteratur har jeg læst næsten alt, hvad Rahbek har skrevet, hans „Minerva“ og „Tilskuer“, desuden Pram, Th. Thaarup, Storm, noget af Oehlenschläger og allerede som Dreng Deres Ekscellences Samling af „Store og gode Handlinger“. Da jeg nævnte den sidste Bog, gjorde han et forbindtligt Buk og sagde, at hvad Kopistpladsen angik, kunde jeg være tryk; „Toft har fordret Dem, og Kollegiet anser dette for Deres bedste Anbefaling – vi ved meget vel, at vor gode gamle Toft er vanskelig at arbejde under; De maa derfor have været flittig, siden De er blevet ham nødvendig.“ Derpaa gav han mig sin Haand og bød mig et meget blidt og venligt „Levvel!“ Jeg tilskrev Mallings Interesse for mine Forældre, som han qua Skuespillere havde Agtelse for og holdt af, at han tog sig saa smukt af deres Søn.

¹ OVE MALLING (1747–1829), Geheimstatsminister.

² WILHELM FRIMAN KOREN CHRISTIE (1778–1849), den norske Politiker, var da bl. a. juridisk Manuduktør i Kbhvn.

I Julen 1806 vilde min Svoger paa Strandmøllen ret have Komers. Det blev besluttet af spille Komædie, nemlig „Kærlighed uden Strømper“ og „De pudserlige Arvinger“;¹ det sidste Stykke blev valgt for at give de mange unge Mennesker, der den Tid kom paa Strandmøllen, Lejlighed til at tage Del i Spillet. Dette Komædiespil gjorde alle megen Fornøjelse; Prøverne betød lige saa mange muntre Aftener. Endelig kom Juleaften. Et laant Teater blev kørt til Bellevue ved Strandvejen, paa hvis store Sal det opsattes. Selskabet, der var meget talrigt, samledes hos Drewsen, og Generalprøven blev holdt samme Aften til megen Moro for Gamle og Unge. Næste Morgen rejste DREWSEN, ERNST RECKE,² RAHBK og jeg tilligemed Haandværksfolk til Bellevue for at arrangere Teatret. Da vi havde arbejdet en Times Tid i den meget kolde Sal, frøs vi alle dygtigt, og Drewsen tog deraf Anledning til at bede gamle BAGGE³ skaffe en varm Frokost og nogle Bouteiller Madeira Vin. Men denne Frokost havde nær ganske ødelagt det Hele – i hvert Fald forstyrrede den virkelig vor Glæde, thi som sædvanlig, hvor der var Vin, blev Rahbek saa overstadig, at vi alle tvivlede paa, om han kunde blive ædru, til han om Aftenen skulde spille Peter Falks Rolle i „De pudserlige Arvinger“, hvori han er paa Scenen, fra Stykket begynder, til det ender. Det var fortrædeligt for os Alle, men Drewsen var især fortørnet og ærgrede sig over Rahbek. Imidlertid fik Drewsen ham i Seng, og da vi Kl. to kom tilbage til Strandmøllen, lod han ham give meget The at drikke, og efter behørige Opkastninger fik han nogen Søvn.⁴

Kl. seks skulde det spillende Personale køre til Bellevue. Rahbek blev indpakket, kom paa Vognen og var endnu ikke anderledes, end at han flere Gange under Kørselen havde Opkastninger. I Bellevue fik han atter The, og Rusen var forbi. Men den havde slemme Følger! Han havde nemlig glemt hvert Ord af den lange Rolle, og under Forestillingen tog han hvert Ord fra Suffløren, der havde stor Kunst nødig for at holde ham nogenlunde til Teksten. Dette gjorde jo, at Stykkets heldige Gang blev forstyrret, skønt man morede sig herligt over flere af Rollerne, der virkelig blev spillet meget godt. I „Kær-

¹ „De pudserlige Arvinger“, Komædie i én Akt af Kotzebue, tilhørte Det kgl. Teaters Repertoire 1800–23.

² E. D. v. D. RECKE (1785–1836), Major; Oberst R.s Søn.

³ Traktøren paa Bellevue.

⁴ I sine Erindringer om Strandmøllen (Mem. og Breve XXV) omtaler Drewsen ikke de festlige Aftener derude, men han mindes dog, at Rahbek engang paa Scenen tabte sine Bukser.

lighed uden Strømper“ *var vi Gud ske Lov fri for Rahbek*. Stykket var udstyret med brilliant Musik, til flere Kuplets endog med Bravurarier, som for Eks. Mettes første Sang efter Arien fra „Aline“.¹ *Ophelia*² spillede Mette, deklamerede godt og med meget Lune; hun havde dengang den dejligste Stemme, man kunde høre, hvorfor vort Publikum heller ikke kunde overholde Aftalen om ikke at forfordele nogen, men applauderede umaadelig stærkt. Det var Oberst Recke, der ikke kunde styre sin Glæde, og saa fulgte de andre Venner med. Min Søster *Golla*³ var Grethe; hun sang ogsaa smukt, men var i Begyndelsen som altid beskeden – frygtsom. Ernst Recke var Mads; han saa ud som en dejlig Bryggerkarl, sang fortræffeligt og sagde sine Ting komisk-naturligt. Men den allerbedste var unægteligt min Søster *Emilie*⁴ som Johan v. Ehrenpreis. For det første saa dette lille spinkle Fruentimmer i Mandsklæder ud som en personificeret Skrædder. I Scenerne med Mads var Effekten frappant komisk. Hun tog Rollen i den høje tragiske Tone, hvorved Kontrasten og Parodien blev forstærket. Derhos var hun dog saa kælen en Elsker i Scenerne med den store fede Mette, at man var færdig at le sig fordærvet. I Scenen, hvor Mads fortæller, at Johan har stjaalet hans Strømper, spillede Emilie ogsaa ganske fortræffeligt, og hendes Afskedstale, før Johan stikker sig, frembragte den hjerteligste Latter og stort Bifald. Jeg tror, at Johan v. Ehrenpreis kan henregnes til det *allerbedste*, Emilie frembragte. Mig var Gaardskarlen Jespers Rolle tildelt, formentlig fordi jeg dengang – kunde synge.

Efter Forestillingen kørte vi meget glade, men ogsaa meget forfrosne til Strandmøllen, hvor et varmt Maaltid under den herligste Stemning endte Dagen eller rettere sagt begyndte anden Juledag, thi Festen varede til langt ud paa Natten.“

Kammerraad Rosings Optegnelser slutter med, at han i Juli 1807 advarede sin Fader mod at blive i Fredensborg „med de mange voksne Pigebørn“, da han af Søofficeren LOUIS DE CONINCK (1788–1840) havde erfaret, at vi kunde vente et engelsk Overfald. Forøvrigt

¹ „Aline, Dronning af Golkonda“, Opera af I. P. Schulz, opførtes paa Det kgl. Teater i Tiden mellem 1789 og 1818.

² OPHELIA DREWSEN, f. ROSING, Husets Frue, jfr. Noten til pag. 35.

³ GOLLA HERMANDINE ROSING (1787–1820) blev 1811 g. m. Forpagter ANDR. BODENHOFF. Hendes Datterdatter, Pianistinden GOLLA JENSEN, blev i sit Ægteskab med Musikhistorikeren, Professor ANGUL HAMMERICH Moder til Skuespillerinden BODIL HAMMERICH, kaldet ROSING, død 1941 i Hollywood.

⁴ Om Emilie Rosing jfr. pag. 32.

kunde man fra Oberst Reckes høje Lysthus derude daglig se de engelske Orlogsskibe passere Sundet. Men Michael Rosing var allerede da en af Gigtsygdum mærket Mand, som helst vilde blive i sin Rede. Det kunde imidlertid ikke lade sig gøre. Under Invasionen blev hans Hus „Frihedslund“ ødelagt, og da han ikke havde Raad til at lade det reparere, solgte han det, men Fredensborg vedblev dog at være Familiens Sommerresidens. Under Bombardementet maatte alle unge Embedsmænd gøre Tjeneste ved Brandkorpsets Beskyttelse af Kancellibygningen paa Slotsholmen. Saadan gik det til, at den unge Rosing, skønt Livjæger fra 1801, ikke kom til at deltage i Korpsets militære Aktioner.

Hans Optegnelser slutter brat, og rimeligvis er en Del af Manuskriptet gaaet tabt. Han boede sammen med Forældrene til Faderens Død i 1818, men han giver ingen Skildring af hans sidste, langvarige Periode, der var en beundringsværdig Kamp for at holde Livsmodet oppe. Sygdommen forværredes, og han maatte forlade sine Roller. Lægerne kendte kun ét Hjælpemiddel, varme Bade paa Frederiks Hospital; men rask blev han ikke mere. Saalænge han kunde, ledede han Sceneinstruktionen fra en Lænestol og lod sig bære op paa Hofteatret ved Christiansborg for at læse med Eleverne i den dramatiske Skole, som han og Rahbek var fælles om, men tilsidst maatte Undervisningen foregaa hjemme i hans Stue. Hans Anseelse var saa stor, at han var blandt de første Embedsmænd ved Teatret, som modtog Ridderkorset (1812), og pensioneret blev han aldrig, men bevarede sin Gage, 1500 Rdlr., plus Gratifikation og Indtægten ved Beneficforestillinger. Ved en saadan (4. Novbr. 1815) viste han sig sidste Gang paa Scenen som den mystiske Auden (Odin) i „Hakon Jarl“, siddende i en Stol. Hans yngste Elev, den tiaarige AUGUST BOURNONVILLE,¹ kunde endnu som gammel Mand mindes Rosings strenge Røst, da han med udpræget trøndersk Dialekt raabte: „Dreng! Lad mine Graner staa!“ Synet af den nedbrudte Mand, der hverken kunde røre Haand eller Fod, stemte Tilskuerne, der kendte hans Liv, baade til Højtid og Bifald.

Eleverne elskede Michael Rosing. De kunde „aldrig glemme“, skrev de i 1815, „hvad de skyldte hans lysende Eksempel, hans fortræffelige Vejledning og faderlige Omsorg“. ADAM OEHLENSCHLÄGER var den, som naaede længst, og PETER FOERSOM den, der stred haardest, for gennem sine Shakespeare-Oversættelser at naa agtelsesfuld

¹ August Bournonville: Mit Theaterliv III, 2, 18 (1877).

Ihukommelse. Rosings norske Mandsmød og Vilje prægede dem begge, og Oehlenschläger vidnede, at „Hakon Jarl“ ikke vilde være blevet skrevet, hvis han ikke havde hørt Rosing fortælle Sagaerne med gammelnordisk Kraft og Hengivelse. Da han i Paris saa Talma, mindedes han Rosing. „Af ingen Skuespiller har jeg set Kærlighed til Kvinden fremstillet saa dybt, saa sandt, saa yndigt rørende, som af Rosing . . . Med sit svømmende blaa Øje fæstet paa hende, glemte han sig rent over hende; men Tilskuerne glemte aldrig ham.“¹ Og da Døden omsider den 12. Oktbr. 1818 endte hans Lidelser, formede Digteren disse monumentale Linier:

„En Prometheus i sin Dal
led han og Prometheus Kval:
Smedet fast til Klippens Stene
sad han svag, forladt og ene;
og paa Heltens øde Sti
svæved Sorgen kun forbi.“²

En Skuespillers Betydning forsvinder med ham selv, men Michael Rosing var den Undtagelse, der bekræfter Reglen. Ikke alene levede hans Paavirkning videre gennem Eleverne, men paa det mundtlige Foredrags Omraade havde ingen hos os haft større Indflydelse. Rahbek fortæller, at man „saa vel mellem Skrankens, som den gejstlige Talerstols Navnkundige vilde finde Mænd, der erkendtlig nævnede ham ikke blot som deres Mønster, men som deres personlige Lærer“.¹ Blandt dem var Sognepræsten ved Garnisons Kirke, Professor C. F. BRORSON. Sproget var blomstrende med norsk Klangfarve, men Tanken fulgte med. Hvad Teaterdirektør WARNSTEDT i det 18. Aarh. havde bebrejdet ham, nemlig at han ikke talte Dansk,³ blev i det næste Aarhundrede opfattet som et klædeligt Særpræg, man søgte at efterligne. Men da havde Adskillelsen mellem Landene fundet Sted.

Johanne Cathrine overlevede sin elskede Michael i 35 Aar. Store Sorger havde mødt hende – de mange Børn, hun maatte miste, Kvalerne med Svogeren, Rosings nedbrudte Tilstand – men hun bar dem med Ro og Besindighed. Da hun i 1823 havde taget Afsked, gik hun ind til et langt Otium. Hun blev den sidstlevende af dem, der havde samvirket med de Kunstnere, som i 1748 grundlagde Komediehuset

¹ Oehlenschlägers Erindringer I (1850), 117.

² Mindeblomster 1819, 14, 36.

³ Robert Neiiendam: Breve fra danske Skuespillere I (1911), 258.

for Holbergs Øjne. Hun havde danset for Diktatoren Struensee og modtog 80 Aar senere Besøg i sin Fribolig ved Fredensborg Slot af Frederik d. VII, Grundlovens Giver. Hendes Lejlighed laa i den Længe, der har Indgang fra Ridebanen, men hvor alle Værelserne vendte ud mod Vognportene. Den blev ikke givet Ægteparret af Enkedronning Juliane Marie, som det ofte er fortalt, men langt senere i hendes Enkestand af Frederik d. VI. Dør samlede hun ved Sommer-tid, og helst paa sin Fødselsdag d. 2. Juni, hele sin Efterslægt, og aandsfrisk, som hun var, lukkede hun op for sine mange Minder helt tilbage fra JOHANNES EWALDS Dage. Han tog hende til Bords efter Opførelsen af „Balders Død“ i 1778 og gav hende et endnu eksisterende Bæger dels til Tak for hendes og Rosings Spil som Nanna og Hother og dels som Bryllupsgave, thi fire Dage efter den berømmelige Forestilling paa Hofteatret blev de viet i Sct. Nicolaj Kirke, og sjældent saa Verden et smukkere Par. De var begge to og tyve Aar, han mørk, hun tindrende lys, begge kgl. Skuespillere med norsk Blod i Aarerne. Hvilken Forvandling fra dengang hun – blot en halv Snes Aar forud – maatte døje Kulde og løbe Byærinder for Kælderkonen i Lille Kongensgade! Blandt Bryllupsgæsterne var deres Lærer, C. P. ROSE, Teatrets pære noble, hvis Portræt, en Pastel af VIGILIUS ERICHSEN, gennem Livet i Taknemmelighed prydede deres Dagligstue. Da Arkitekten Harsdorff paa Enkedronningens Bud havde indrettet en lille yndefuld Scene paa Fredensborg Slot, kom de i Berøring med Kongehuset. Den er forlængst forsvundet, men Tegningerne dertil er nu blandt Teatermuseets Perler. Skuespillerne fik Ordre til at være pynteligt klædt, men de maatte ikke besvære de kgl. Herskaber med Bønner og Beklagelser. Repertoiret bestod af Kantater og smaa yndefulde Sangspil af fransk Oprindelse, helst af Grétry, men paa varme Sommerdage henlagdes Underholdningen til Parken. De to Rokokopavilloner, som endnu findes ved Nedgangen til Kongebroen ved Esrom Sø, blev da benyttet; Michael Rosing sang i sin sorte Silke-drugt i den ene, akkompagneret af Professor DARBES, og naar Koncerten var til Ende, drak Herskabet The i den anden. Men efter Enkedronningens Død ophørte denne Watteau'ske Sommeridyl med al dens Ynde; Rosing havde da forlængst mistet sin højtbegavede Partner CAROLINE WALTER, der i 1780 flygtede til Sverige; som Grétrys Cecile lignede hun en Rosenbrud, der staar i Begreb med at sejle til Kærlighedens Ø.

Rosings vedblev hver Sommer at bo i Fredensborg, ogsaa efter at de kgl. Herskaber ikke mere benyttede Slottet. For en Arv paa

3000 Rdlr. fra sin Beundrer Baron BOLTEN d. Y.¹ købte han i 1797 det tidligere nævnte Hus, som laa paa den Grund, hvor Jernbanehotellet siden blev rejst, men han solgte det igen, da Englænderne under Invasionen 1807 havde ramponeret Boligen til Ukendelighed. Man kan derfor ikke godtage det langt senere Fotografi af Ejendommen, som er gengivet i Memoirer og Breve XV (1911). Under den anden Verdenskrig blev forøvrigt Hotellet udsat for en lignende Ødelæggelse – en ny Bekræftelse paa, at alting gentager sig under andre Former.

Efter Husets Salg boede Rosings til Leje her og der i Slotsbyen. Rejsen derud kunde være besværlig nok. De hyrede en af Tørvebøndernes Vogne og stuede den fuld af Børnesenge og andet Gods; ovenpaa Læsset tog Familien Plads saa godt, det lod sig gøre. Saa drog man af Sted, men det hændte ofte i de første Aar, at Flyttevognen i Nærheden af Slottet mødte Enkedronningens Vogn i al dens Pragt med Hejdukker paa hver Side og fire Heste foran. Saa maatte alle hoppe af Læsset for langs Grøften at tage Opstilling med Nejen og Bukken. Undertiden morede det Juliane Marie at lade Vognen standse for at maale sin Sønneson, den senere Kong CHRISTIAN d. VIII, med Rosings ældste Dreng Michael; de var født samme Aar, og Enkedronningen vilde gerne vide, hvem af dem der trivedes bedst. Det gjorde iøvrigt Prinsen, som siden en kort Tid skulde blive Regent i Rosings Fødeland.

Johanne Cathrines Livskraft var imponerende. Hun gik i sit 97 Aar, da hun døde d. 15. Jan. 1853. Mindet om hende levede paa Teatret, særlig gennem ANNA NIELSEN og Dattersønnen MICHAEL WIEHE og deres Kreds, der om Sommeren boede i Fredensborg. Noget Forhold til Fru HEIBERG havde hun derimod ikke, omgivet af Anti-Heibergianere, som hun var. Ægteparret kom engang kørende med HEIBERG som Kusk til Store Kro og vandrede mod Slottet. De vilde besøge H. C. ØRSTED, som den Sommer med sin Familie boede ved Siden af Madame Rosings Hjem, men der forlyder i Familieoptegnelserne intet om, at de saa ind til den gamle Skuespillerinde. Teatrets mest levende Nutid havde ingen Interesse for dets Fortid. Fru Heiberg nævner hende kun ganske flygtigt i sine Memoirer. Dog var hun i 1839 Medunderskriver af en Hyldestadresse i Anledning af 70 Aaret for Madame Rosings Antagelse ved Balletten i 1769. Deri

¹ Til Tak herfor opkaldte Rosing en af sine Sonner efter ham: JOHAN HENRICH BOLTEN ROSING (1792–1861); han blev Kontorchef under Finansministeriet og Etatsraad. Han var Fader til Sorødigteren MICHAEL ROSING (1830–1904).

stod, at man bevarede Mindet om hendes lange og hæderfulde Skuespillerliv, hvori man ønskede, „at enhver dansk Kunstner til Scenens Held vilde søge sit Mønster“. Det var Anna Nielsen, som satte denne Adresse i Værk. Senere gav hun i et Sommerbrev fra 1851 en levende Skildring af sin „Læremor“: „Jeg besøger daglig den gamle Madame Rosing, som er saa glad ved atter at se mig. Hun behandler mig, som jeg var hendes Barn. Hun er, skønt fyldt 95 Aar, fuldkommen aandsfrisk, fortæller livligt og godt, men langsomt, fordi hun har en besværlig Udtale. Naar hun beretter om gamle Tider (hvad jeg saa gerne vil høre), da er hendes Hukommelse fuldkommen, og det er morsomt at høre hende tale om Folk, med hvem hun har levet og virket, som længst er tilfaldet Historien. Jeg har læst for hende, og det morer hende usigeligt. Skønt halv blind er det, som om hun vilde *se* mig Ordene ud af Munden. Jeg maa rykke ganske nær hen til hende, da hun tillige er meget tunghør, men hun forstaar alt, hvad man læser for hende fuldkommen vel og ikke alene Ordene, men hun opfatter Karakteren, Aanden af det forelæste, fuldkommen klart. Jeg har blandt andet læst en Scene for hende af „Axel og Valborg“, som hun var henrykt over. Jeg drak The hos hende forleden Aften tilligemed Wiehes, og jeg maatte da hele Tiden sidde ved hendes Side, og hun var utrættelig i at byde, skønt hun ikke kan se, hvad der staar paa Bordet.“

En anden Skildring af dette Midtpunkt i Fredensborg-Kredsen, hvori ogsaa FR. HØEDT, N. V. GADE, Brødrene HELSTED og Maleren VERMEHREN færdedes, skyldes hendes Sønnedatter, MARIANNE SCHWARTZ f. ROSING. Den giver et Billede af Fødselsdagen d. 2. Juni, netop som Parkens Træer stod i deres nyskabte Pragt: „Henad Kl. 11 samledes vi gerne i Dagligstuen for at vente paa Bedstemoders Komme; saa var hun blevet pyntet, altid i en lysegraa Kjole og med broderet Kappe; Stuen var festligt smykket med Blomster, og hendes Fødselsdagsgaver var lagt paa Bordet. Saa kom hun glad smilende og kyssede os alle kærligt – vant som hun var til at elskes og elske. Var Vejret dertil, fik vi Chokoladen ved Bedstemors Bord og Bænke under de gamle Bøge lige uden for Vogngaarden, hvortil hendes Vinduer vendte ud. Der var en Laage paa Stakittet fra Gaarden ud til Skoven lige under de gamle Trær; ved Bordet dør opholdt Bedstemor sig meget gerne og tog ofte imod smaa Visitter af Egnens Folk. Der var altid en egen Tone over disse Sammenkomster, som ikke fandtes andre Steder. Da vi var Børn, kunde vi ikke gøre os Rede for, hvad det var, men senere forstod vi jo nok, at det var den store Kærlighed, Ær-

bødighed og Beundring, som hele hendes Efterslægt nærrede for hende, der fremkaldte den, tillige med den gammeldags Ligefremhed og Naturlighed i Maaden at udtrykke sine Følelser, som hørte Tiden til. Om Aftenen blev der altid sunget Sange, digtede til Dagen. OEHLenschLÄGER skrev ogsaa en Hilsen,¹ da hun fyldte 86 Aar. I en anden forekom disse Linier:

„Det ædle og aandfulde Blik, hvormed Du
vandt Hjerter i Ungdommens Dage,
med Højhed, som vidner om Sjælefred, nu
paa Livet Du kaster tilbage,
og siger med Fromhed: „Min Tanke er Gud –
snart folder jeg Vingen mod Evighed ud!““

Naar Sangen var sunget, og en af Sønnerne havde udbragt hendes Skaal, løftede hun sit Glas, nikkede rundt om med straalende mildt Ansigt og sang med sin høje Stemme:

„Tak skal I ha’
den Skaal var bra“

paa en Melodi fra hendes Ungdom.

Vi var saa mange af Slægten, at vi maatte ligge tre i Sengene, som var gjort bredere med et Strygebrædt. Men engang vaagnede jeg Kl. 4 om Morgenen og kunde ikke udholde Lejet længere. Jeg stod op, kom hastig i Tøjet og listede ud i Gangen. Der stod min Fætter Michael Wiehe, som af samme Aarsag var staaet op for at søge ud i Naturen. Først smurte vi os en Rundtenom Sigtebrød, og saa gik vi den skønneste Morgentur, jeg har oplevet, til Sørup og Grønholthejn. Jeg kan aldrig glemme den Stemning, der hvilede over Naturen, og hvor lykkelig jeg var ved at gaa med ham, der passede saa inderligt til disse fine, rene Omgivelser.“ –

Kun tre af Johanne Cathrine Rosings mange Børn overlevede hende, og blandt dem var Brødrene Wiehes Moder. Hun blev ikke begravet ved Siden af sin Mand paa Assistens Kirkegaard, men i Asminderød ved Fredensborg, hvor hendes Grav endnu er bevaret.

¹ Oehlenschlägers Poet. Skrifter XXIII (1861), pag. 30–32.

VEDRØRENDE PORTRÆTTER AF ÆGTEPARRET ROSING

Mest kendt af Billeder, som forestiller Michael R., er MENO HAAS' Stik (fra 1803) efter JENS JUELS Pastel (Kunstmuseet). Det findes baade med fransk og dansk Tekst og er ofte blevet kopieret af Pastelmalere. Eftertiden har dog i Reglen overset, at Billedet ikke er et Privatportræt, men forestiller Rosing som Ludvig Burchard i Chr. Prams Skuespil „Brønden“, opført 1800. Mindre kendt er Svigersønnen C. W. WIEHES Portræt af Rosing som ældre, malet efter 1812 (Teatermuseet). I Frederik Schybergs Bog „Den store Teaterrejse“ har pag. 61 indsneget sig et Portræt, der udgives for, men ikke forestiller Michael Rosing; det har hverken Lighed eller Udtryk for hans Egenskaber, men forestiller vistnok en tysk Skønaand fra Werther-Tiden.

Blandt Portrætterne af Johanne Cathrine R. forekommer Ungdomsbilledet, malet af ERIK PAUELSEN, mest levende og indtagende (Teatermuseet). Samme Steds findes et midaldrende Portræt, malet af C. W. ECKERSBERG, og en Tegning fra hendes ældre Dage udført af J. L. LUND.

Paa Scenen er faa historiske Personer blevet fremstillet med større Lighed end Ægteparret Rosing. Det skete i Sven Langes Skuespil „Til Skjaldens Ihukommelse“ (1929), hvor Eyvind Johan-Svendsen og Bodil Ipsen gengav Kunstnerparret med forbløffende Træfsikkerhed i Masken. Men det var urimeligt, at Svendsen talte rent Dansk; han, hvis Far var den store norske Komponist, kunde med Lethed have gengivet Rosings norske Klangfarve i Sproget.